PISA MA’LUMOTLARIDA O‘ZBEKISTON MAKTABLARIDA PEDAGOG KADRLAR YETISHMOVCHILIGI: 2022 VA 2025-YILLAR QIYOSI

Sharabidin Yunisov Ibrohimjonovich
A. Avloniy nomidagi Pedagogik mahorat milliy instituti, 13.00.07 — Ta’limda menejment ixtisosligi magistranti

Annotatsiya.
Tezisda OECDning PISA 2022 va PISA 2025 O‘zbekiston bo‘yicha mamlakat hisobotlaridagi pedagog kadrlar tanqisligi haqidagi ko‘rsatkichlar qiyosiy tahlil qilinadi. Kadrlar yetishmovchiligi ta’lim jarayoniga xalaqit berayotgani qayd etilgan maktablarda tahsil olayotgan o‘quvchilar ulushi 24 foizdan 8 foizgacha kamaygani ko‘rsatiladi. Natijalar kadrlar bilan ta’minlanganlikni baholashda idrokka asoslangan xalqaro indikatorlarni ma’muriy statistika va o‘qituvchilar malakasiga oid ma’lumotlar bilan birgalikda qo‘llash zarurligini asoslaydi.

Kalit so‘zlar: PISA, pedagog kadrlar, kadrlar tanqisligi, umumta’lim maktabi, ta’lim menejmenti, kadrlar siyosati, OECD.

Аннотация.
В тезисе сопоставляются данные страновых обзоров ОЭСР по Узбекистану в рамках PISA 2022 и PISA 2025 о воспринимаемом дефиците педагогических кадров. Доля учащихся, обучающихся в школах, где, по сообщению руководителей, нехватка учителей в той или иной степени затрудняла учебный процесс, снизилась с 24% до 8%. Подчёркивается необходимость интерпретировать данный показатель совместно с административной статистикой и данными о профессиональной квалификации учителей.

Ключевые слова: PISA, педагогические кадры, дефицит учителей, общеобразовательная школа, управление образованием, кадровая политика, ОЭСР.

Abstract.
This thesis compares OECD country-note data for Uzbekistan from PISA 2022 and PISA 2025 on perceived shortages of teaching staff. The share of students attending schools where principals reported that teacher shortages hindered instruction to some extent or more declined from 24% to 8%. The analysis argues that this perception-based indicator should be interpreted alongside administrative staffing data and evidence on teachers’ professional qualifications.

Keywords: PISA, teaching staff, teacher shortages, general education, education management, workforce policy, OECD.

Kirish va tadqiqot maqsadi.
Pedagog kadrlar bilan ta’minlanganlik ta’lim jarayonining uzluksizligi va maktabning tashkiliy salohiyatiga ta’sir etuvchi muhim omillardan biridir. Biroq kadrlar muammosini faqat shtat birliklari soni bilan o‘lchash yetarli emas: fanlar kesimidagi vakant o‘rinlar, o‘qituvchilarning malakasi, hududiy taqsimot va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari ham hisobga olinishi kerak. Mazkur tezisning maqsadi — PISA 2022 va PISA 2025 ma’lumotlari asosida O‘zbekistonda maktab rahbarlari bildirgan pedagog

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

kadrlar tanqisligi ko‘rsatkichlaridagi o‘zgarishni tahlil qilish hamda ta’lim menejmenti uchun amaliy xulosalar ishlab chiqish.

Metodologiya va natijalar.

Tahlil OECD tomonidan e’lon qilingan PISA 2022 va PISA 2025 O‘zbekiston mamlakat hisobotlariga asoslandi. Tadqiqotda hujjatlarni tahlil qilish, ikki davr ko‘rsatkichlarini qiyoslash va tavsifiy-statistik sharhlash usullaridan foydalanildi. OECD ma’lumotlariga ko‘ra, PISA 2022da O‘zbekistondagi o‘quvchilarning 24 foizi maktab rahbarlari pedagog kadrlar yetishmovchiligi ta’lim berish imkoniyatini cheklayotganini bildirgan , maktablarda tahsil olgan 28 foiz o‘quvchi esa o‘qituvchilar yetishmasligi bilan birga ularning malakasi yetarli emasligi yoki malakasi pastligi ta’limga xalaqit berishi qayd etilgan maktablarda o‘qigan [1].

PISA 2025 mamlakat hisobotida pedagog kadrlar yetishmovchiligi ta’lim jarayoniga kamida ma’lum darajada xalaqit berayotgani qayd etilgan maktablarda tahsil oluvchi o‘quvchilar ulushi 8 foizni tashkil etadi. Ushbu davr uchun OECD mamlakatlari o‘rtachasi 39 foiz deb ko‘rsatilgan. O‘zbekistonda yordamchi xodimlar yetishmovchiligi bo‘yicha tegishli ulush 10 foiz bo‘lgan [2].

Demak, PISA hisobotlarida keltirilgan idrokka asoslangan pedagog kadrlar yetishmovchiligi ko‘rsatkichi 2022-yildagi 24 foizdan 2025-yilda 8 foizgacha, ya’ni 16 foiz punktga kamaygan; 2025-yilgi ko‘rsatkich OECD o‘rtachasidan 31 foiz punkt past.

Ushbu natija ijobiy dinamika sifatida baholanishi mumkin, biroq uni maktablardagi pedagoglar soni obyektiv ravishda aynan shuncha yaxshilangani yoki barcha hudud va fanlar bo‘yicha tanqislik bartaraf etilganining bevosita isboti sifatida talqin qilish mumkin emas. PISA indikatori maktab rahbarlarining ta’lim jarayoniga xalaqit berayotgan resurslar haqidagi javoblariga asoslanadi; shuning uchun u idrok etilgan tanqislikni ifodalaydi. Bundan tashqari, PISA 2025 mamlakat hisobotida pedagog kadrlarning to‘liq sertifikatlanganlik ulushi berilgan ko‘rsatkichlar qatorida qayd etilmagan. Shu sababli ushbu tezisda sertifikatlash darajasi bo‘yicha tasdiqlanmagan raqamlar keltirilmadi.

Xulosa va amaliy takliflar.

Qiyosiy tahlil O‘zbekistonda maktab rahbarlari tomonidan qayd etilgan pedagog kadrlar yetishmovchiligi ko‘rsatkichi 2022–2025-yillarda sezilarli kamayganini ko‘rsatadi. Biroq ta’limni boshqarishda mazkur natijani kadrlar bilan ta’minlanganlikning yagona mezoni sifatida qabul qilish to‘g‘ri emas. Muallif taklifi sifatida maktab, tuman va hudud darajasida ikki o‘zaro bog‘liq blokdan iborat monitoring tizimini joriy etish maqsadga muvofiq: (1) miqdoriy ta’minlanganlik — vakant shtatlar, fanlar kesimidagi o‘qituvchi yetishmovchiligi, yuklama va hududiy taqsimot; (2) kasbiy salohiyat — malaka toifasi/sertifikatsiya holati, mutaxassislikka muvofiqlik va uzluksiz kasbiy rivojlanishda ishtirok. PISA natijalarini ushbu ma’muriy ko‘rsatkichlar bilan birgalikda tahlil qilish kadrlar siyosatini dalillarga asoslangan holda rejalashtirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. OECD. PISA 2022 Results (Volume I and II) – Country Notes: Uzbekistan. Paris: OECD Publishing, 2023. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/uzbekistan_2bb94bf1-en.html
2. OECD. PISA 2025 Results (Volume I): Uzbekistan – Country Note. Paris: OECD Publishing, 2026. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2025-results-volume-i-country-notes_2d4ff9ea-en/uzbekistan_f977081e-en.html
3. OECD. PISA 2025 Results (Volume I): Future-Ready Students. Paris: OECD Publishing, 2026. https://doi.org/10.1787/73451bc5-en.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.